

С. М. Смирнова,
к. геол. н., доцент (бвз) кафедри управління земельними ресурсами,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ORCID ID: 0000-0001-9106-7435

В. М. Смирнов,
к. геол. н., керівник екологічної лабораторії ТОВ "СЗ "Океан"
ORCID ID: 0000-0003-3809-6098

А. І. Козак,
магістрант кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ORCID ID: 0000-0001-6697-4666

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.1.102

НАУКОВІ АСПЕКТИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

S. Smyrnova,
PhD in Geology, Associate Professor, Department of Land Management,
Petro Mohyla Black Sea National University

V. Smyrnov,
PhD in Geology, head of the environmental laboratory
Limited Liability Company "Ocean Shipyard"

A. Kozak,
Master of the Department of Land Management
Petro Mohyla Black Sea National University

SCIENTIFIC ASPECTS OF URBAN TERRITORIES USE

Статтю присвячено науковим аспектам землекористування урболандшафтами, які визначають напрямки формування сприятливого середовища проживання людей та ефективного використання природних ресурсів, забезпечення розвитку внутрішніх функціонально-планувальних зв'язків міст. Визначено, що вирішення цієї важливою проблеми, яка групує навколо себе соціальну, економічну та екологічну складові територіального розвитку міста, можливо на основі балансу між необхідним економічним ростом та збереженням земельних ресурсів. Підкреслено, що сучасний стан містобудівного процесу в Україні потерпає переломний момент внаслідок трансформації землекористування урболандшафтів. Така ситуація потребує змін методів її аналізу, оцінки й прогнозування ефективності землекористування. Зосереджено увагу на перспективних аспектах планування розвитку землекористування міст. Особливої уваги заслуговує зміна моделі територіального управління землекористуванням, поглиблення стратегії трансформації правовідносин на землю. Проаналізовано функції урбанізованого землекористування, визначено їх спрямування на регулювання соціально-еколого-економічної сфери життя.

The modern development of land use of urban landscapes is developing quite rapidly and has acquired the features of multifunctional activity. Urban land use is an independent socio-economic category and, at the same time, an area of scientific knowledge that systemises the practical and theoretical aspects of the socio-ecological and economic development of the country. However, many aspects of this scientific problem require research to be updated. The formation of new conditions of development of urban territory is indicated. It is determined that the current state of the urban development process in Ukraine is undergoing a turning point, which is determined by changes in the methods of analysis and forecast of the development of urban planning systems, evaluation of the consequences of management decisions, which are closely related to socio-economic, political-legal, functional-territorial, environmental factors and the conditions of operation and development of cities. The solution to this important problem, which groups natural, socio-economic and environmental components of

the territorial development of the city around it, is possible on the basis of a balance between necessary economic growth and conservation of land resources. The scientific bases of urban land development planning are analyzed, which play an important role in ensuring the efficiency of land use and influence the formation of state land-environmental policy in the field of urban land management: improvement of the methodological basis for assessing land use efficiency, changing the territorial management model of territorial management, deepening the strategy of transformation of legal relations to the earth. The focus is on the functions of urban land use, which are aimed at regulating the socio-ecological and economic sphere of life. Practical areas are defined in the development of urban land management, which are aimed at the effective use of urban urban landscapes. It is noted that in order to strengthen the role of urban self-government in the conditions of decentralization of land management, there is a need to develop a mechanism of economic and legal environmental responsibility. The development and formation of such a mechanism is a logical continuation of the organization of a safe environment for citizens and the development of investment attractiveness with a focus on environmental and economic regulation.

Ключові слова: урболандшафт, міська територія, земельні ресурси, землекористування, функції міського землекористування.

Key words: urban landscape, urban territory, land resources, land use, urban land use functions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний розвиток землекористування урболандшафтів розвивається досить стрімко та набув риси поліфункціональної діяльності, яка сформована на засадах збалансованого розвитку управління землеустроєм, просторової організації міських територій, земельної політики, раціонального використання та охорони земельних ресурсів.

Еколого-безпечному територіальному розвитку системи сталого землекористування урболандшафтів приділяється особливу увагу як важливому засобу формування сприятливого середовища проживання людей та ефективного використання природних ресурсів, забезпечення розвитку внутрішніх функціонально-планувальних зв'язків, що сприяють мінімізації середніх витрат часу на відновлення людських ресурсів.

Міське землекористування виступає самостійною соціально-економічною категорією та водночас галузю наукового пізнання, яка систематизує практичні та теоретичні аспекти соціо-еколого-економічного розвитку країни. Проте багато аспектів цієї наукової проблеми вимагає пошуків осучаснення дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз нормативно-правової бази дозволяє констатувати, що відносини у сфері містобудівної діяльності регулюються Законами України "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про Генеральну схему планування території України", "Про основи містобудування", "Про архітектурну діяльність", "Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду", "Про землеустрій", "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення містобудівної діяльності та іншими нормативно-правовими актами".

Земельний кодекс (далі — ЗК) редакції 1970 року [1] складався із 173 статей, об'єднаних у 28 глав та 11 розділів та передбачав виділення окремої категорії земель "землі населених пунктів", до складу якої входили: землі міст, селищ міського типу і сільських населених пунктів. Такий розподіл був пов'язаний з особливостями правового режиму використання всіх категорій земель у населеному пункті. Законодавчою основою регулювання використання земель населених пунктів сьогодення є чинний ЗК України [2].

Згідно зі статтею 38 ЗК України до земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і

споруд, інших об'єктів загального користування. Використання земель житлової та громадської забудови здійснюється відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, плану земельно-господарського устрою з дотриманням державних стандартів і норм (ст. 39 ЗК України).

Розвиток системи управління землекористуванням міських урболандшафтів став предметом дискусій серед науковців: Новаковська І.О. та Ільющенко Є.І. [3] розглядають проблеми використання земель у містах та пропонують напрямки і шляхи підвищення ефективності міського землекористування; Тимофієва С. Б. з співавторами [4] аналізують регіональні аспекти механізму регулювання земельних відносин та теоретичні проблеми ефективності землекористування міст України; Назарко А.Т. [5] висвітлює питання організації державного управління та місцевого самоврядування у великих урбанізованих територіях та розкриває теоретичні й практичні засади формування міських агломерацій; Третьяк А.М. [6] аналізує концептуальні засади землепорядного планування розвитку міського землекористування в умовах децентралізації.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, набувають актуальності питання узагальнення і поглиблення наукових засад управління користуванням урболандшафтів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Сучасні підходи до управління земельними ресурсами міських територій вимагають вдосконалення наукових засад землекористування урболандшафтами, поглиблення напрямів державної земельно-екологічної політики у сфері управління міським землекористуванням.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті полягає в узагальненні наукових засад землекористування урболандшафтів в системі управління земельними ресурсами в умовах соціально-економічного та земельного реформування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасних умовах швидкого зростання міст актуальним постає питання раціонального землекористування. Ця проблема торкається природничо-наукового, соціально-економічного та екологічного аспектів використання земель населених пунктів. Особливо гостро постають проблеми охорони земельних ресурсів та удосконалення системи управління ними, які знайшли

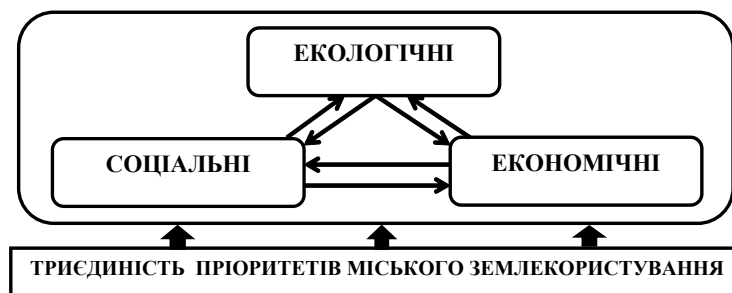

Рис. 1. Синергетична взаємодія компонентів міського землекористування

своє відображення в наукових дослідженнях Р.І. Безпалько, М.Г. Ступень, А.М. Третяк [7-9] тощо. Саме ці питання визначають необхідність пошуку оптимального поєднання раціонального землекористування і охорони земель та вбачають у цьому суть ефективного землекористування. Наукове обґрунтування завдання управління системою землекористування повинно передбачати формування мети, визначення обмежень і обтяжень, які виражають економічні, екологічні, соціальні та інші передумови використання земельно-ресурсного потенціалу, сталого розвитку землекористування України [7].

Термін "стале землекористування" визначений у розділі І Закону України "Про землеустрій", який наголошує на інтерпретації терміну, як використанні земель, що визначаються тривалим користуванням земельної ділянки без зміни її цільового призначення, погіршення її якісних характеристик та забезпечення оптимальних параметрів екологічних і соціально-економічних функцій територій [10].

Урболандшафт — це природно-територіальний комплекс (геокомплекс) зі всією його ієрархічною структурою — від ландшафту до фації, який знаходиться під безпосереднім впливом (минулим, сучасним, майбутнім) міських агломерацій, міст, сіл та селищ.

Місто — складна, поліструктурна, територіальна, відкрита, енергетично субсидируемая, геохімічно аккумулятивна, управлінська система [11], що складається з трьох підсистемних блоків — природного, інженерно-технічного, демопопуляційного. Урбанізована територія докорінно відрізняється від природних екосистем, яка складається з безлічі взаємозалежних компонентів. Беручи це визначення за основу, в даній роботі автор розглядає міську агломерацію як єдину урбогеосистему зі сформованою просторово-часовою інфраструктурою, яка сформована економіко-географічними, інженерно-будівельними, архітектурними, демографічними факторами, різноманітними взаємозв'язками з навколишнім економічним простором і природним середовищем.

Міста займають біля 2,5 % території України та характеризуються багатофункціональним призначенням земельних ресурсів. У розвитку землекористування міських урболандшафтів земельні ресурси відіграють важливу роль, як природно-територіальний базис, об'єкт землекористування і природний ресурс, займаючи при цьому унікальне положення у системі підприємницької діяльності людей, суспільства загалом. Вони концентрують понад дві третини населення, переважну частку виробничого, наукового та соціально-культурного потенціалу.

Хвесик М.А. та Голян В.А. [12, с. 42—44] висловлюють думку, що земельні ресурси міст мають найвищий імунітет щодо втрати інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності і є одним із найліквідніших товарів на ринку нерухомості та виступають базисом організації бізнесової діяльності.

Проте сучасні трансформації землекористування урболандшафтів міських агломерацій потерпають переломний момент, що відбуваються внаслідок зміни зе-

мельно-екологічної політики в містах. Основні причини: 1) запровадження в Україні різних форм власності на землю та інші природні ресурси потребує докорінного аналізу системи землеустрою міських агломерацій та зміни в структурі землекористування; 2) децентралізація бюджетного планування вимагає нового інформаційно-аналітичного забезпечення процесу оподаткування використання земель та інших природних ресурсів.

Проблеми сучасного розвитку міст в значній мірі пов'язують з відсутністю науково обґрунтованої, раціональної земельної політики. Спостерігається парадоксальна ситуація: з одного боку, в центральні райони зазнають нестачі вільних земельних ділянок для розвитку міської інфраструктури, а з іншого — переважна частина міської землі використовується неефективно [3, с. 118].

Сучасна позиція землекористування урболандшафтами спрямована на поєднання пріоритетних напрямків управління розвитком міського землекористування (рис. 1).

Отже, сучасна траєкторія розвитку міського землекористування має поєднувати соціальні, економічні, екологічні пріоритети розвитку на засадах забезпечення екологічної відповідальності. З посилення ролі міського самоврядування в умовах децентралізації управління землекористуванням потребує розвитку механізму економіко-правової екологічної відповідальності. Розвиток та формування такого механізму є логічним продовженням організації безпечного середовища існування громадян та розвитку інвестиційної привабливості з орієнтуванням на еколого-економічне регулювання. Підвищення рівня соціально-екологічної та еколого-економічної відповідальності в управлінні міським землекористуванням прямим чином впливає на ефективність функціонування господарського механізму землекористування урболандшафтами.

Наукові засади планування розвитку землекористування міст відіграють важливу роль у забезпеченні ефективності землекористування. У зв'язку з цим доцільно виділити суттєво-важливі напрями державної земельно-екологічної політики у сфері управління міським землекористуванням [3; 6; 8]:

- зміна моделі територіального управління землею та природокористуванням в межах міських агломерацій з орієнтуванням на забезпечення державних та муніципальних потреб у землі, специфіки земель різних категорій;

- поглиблення стратегії трансформації правовідносин на землю та інші природні ресурси з урахуванням особливостей управління міським землекористуванням і розвитку міського господарства, а також соціальних факторів;

- вдосконалення методологічної бази та критеріальної оцінки ефективності землекористування в містах;

- регулювання та подальший розвиток ринку нерухомості та іпотечного кредитування з орієнтуванням на встановлення оптимального балансу конкурсної і безконкурсної форм надання земель з урахуванням інвестиційних завдань регіонів;

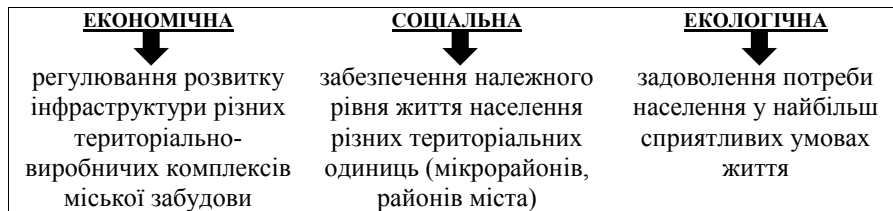

Рис. 2. Функції землекористування міських територій

— впровадження критеріїв оцінки рельєфо-стабілізуючих умов, що дозволить оптимізувати антропогенне навантаження на міські урболандшафти;

— вдосконалення науково-організаційних засад раціонального проектування та екологічно оптимальні варіанти будівництва міських структур.

Функції міських агломерацій (міст) виступають стабілізуючим чинником використання урболандшафтів, охоплюють соціально-еколого-економічну сферу життя та спрямовують регулювання процесу розвитку територіального простору.

Управління містобудування, архітектури та землекористування покликане реалізовувати державну політику у сфері містобудування, архітектури та землекористування у містах; виконує координаційну діяльність суб'єктів містобудування щодо комплексного розвитку і забудови міста, поліпшення його архітектурного вигляду; організовує розробку генерального плану міста, плану зонування території і детальних планів території, проектів окремих об'єктів містобудування, проекту землеустрою щодо встановлення та зміни меж населеного пункту.

Функції урбанізованого землекористування спрямовані на регулювання соціально-еколого-економічної сфери життя (рис. 2):

1) економічна — регулювання розвитку інфраструктури різних територіально-виробничих комплексів міської забудови. Ця функція урбанізованого землекористування розкривається шляхом стійкої підтримки та динамічної взаємодії товарних, грошових, технологічних, майнових, інформаційних та інших потоків, що створюють загальні умови стійкого процесу розвитку землекористування урболандшафтів;

2) соціальна — забезпечення належного рівня життя населення різних територіальних одиниць (мікрорайонів, районів міста). Соціальна функція реалізується посередництвом використання комплексу об'єктів суспільної інфраструктури і життєдіяльності населення (дитячих садків, лікарень, будинків культури, закладів навчання тощо), які забезпечують умови формування фізично та інтелектуально розвиненого, суспільно-активного громадянина;

3) екологічна — функція міста, яка задовольняє потреби населення у найбільш сприятливих умовах життя. Екологічна функція реалізується через компоненти екологічної інфраструктури, а саме зелені зони, парки, сквери.

Виходячи з соціально-економічних та екологічних функцій урбанізованого землекористування, слід визначити напрямки практичної діяльності у розвитку управління міського землекористуванням:

1) регулювання земельних відносин у сфері містобудівної діяльності, яка представлена та затверджена у містобудівній документації і планах земельно-господарського устрою;

2) підготовка пропозиції до програм соціально-економічного розвитку міста та вирішення відповідно до законодавства спорів з питань містобудування та землекористування;

3) розробка і реалізація земельно-господарського устрою міста, а саме: цільових містобудівних програм, місцевих програм із землеустрою, планів будівництва житлово-цивільних об'єктів комунальної власності, са-

наторно-курортних закладів і культових споруд зареєстрованих конфесій;

4) розгляд та погодження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок за відповідними типами землекористування;

5) впровадженню в проектування прогресивних науково-технічних досягнень та планувальних рішень організації використання земель, спрямованих на підвищення якості життєвого середовища, соціально-побутового та комунального обслуговування населення;

6) регулювання земельних відносин з метою забезпечення прав на землю громадян та юридичних осіб, раціонального використання та охорони земель;

7) аналіз стан розвитку інфраструктур міста за просторово-територіальним принципом організації міської території, на основі статистичної звітності містобудівної документації, геодезичних документів;

8) інформування населення про плани розвитку міста, розміщення важливих об'єктів містобудування і організація проведення громадських обговорень і слухань детальних планів території, планів зонування території;

9) формування, ведення та доповнення інформації до містобудівного кадастру, а також обробки, зберігання та оновлення кадастрової інформації, підготовка та видача кадастрової інформації;

10) підготовка проектних рішень щодо передачі земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до вимог Земельного кодексу України;

11) розгляд питань щодо підготовки проектних рішень з нагоди передачі/включення земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до вимог земельного законодавства;

12) реалізація державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в у сфері міського землекористування відповідно до "Про притягнення до відповідальності порушників земельного законодавства та вжиття відповідних заходів";

13) вирішення питань у сфері земельних відносин, передбачених Земельним кодексом та іншими законами України: відведення та оформлення земельних ділянок в оренду для будь-якого цільового призначення передбачених законом, передачі земельних ділянок безоплатно у власність, викупу земельних ділянок, припинення користування земельними ділянками, вилучення земельних ділянок для суспільних потреб;

14) розгляд постійної комісії міської ради з питань землекористування, містобудування та благоустрою проекти рішень, звернення громадян та юридичних осіб у відповідності до регламенту міської ради;

15) розгляд міською радою пропозиції відповідних органів, громадських організацій, громадян щодо раціонального використання та охорони земель у місті.

ВИСНОВКИ

Земельний кодекс України виступає законодавчою основою регулювання використання земель населених пунктів. Також відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, плану земельно-господарського устрою з дотриманням державних стандартів і норм реалізується використання земель житлової та громадської забудови.

Теоретичні та практичні аспекти землекористування урболандшафтами міських агломерацій потерпають переломний момент внаслідок зміни земельно-екологічної політики в містах та трансформації землекористування на засадах децентралізації бюджетного планування та запровадження в Україні різних форм власності на землю.

Для планомірного територіального розвитку землекористування міст при розробленні землевпорядних рішень доцільне визначення соціо-еколого-економічних тенденцій, враховуючи функціональний поділ за категоріями земель, дані земельного кадастру, грошового оцінювання земель.

Література:

- Кулинич П.Ф. Земельні кодекси УСРР-УРСР // Енциклопедія історії України: у 10 т. / Ред. кол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. — К.: Наук. думка, 2005. — Т. 3: Е — Й. — 672 с.
- Земельний кодекс України: Постанова ВР України N 562-ХІІ від 18 груд. 1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12> (дата звернення: 15.01.2020).
- Новаківська І.О. Ефективність використання земель міст / І.О. Новаківська, Є.І. Ільющенко // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. — 2014. — № 3—4. — С. 118—123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2014_3-4_16 (дата звернення: 16.01.2020).
- Тимофієва С.Б. До питання про ефективність землекористування в умовах сучасного міста / С.Б. Тимофієва, Ю.Г. Ільяшенко, О.О. Нечипорук // Коммунальное хозяйство городов: научн.-техн. сб. — Х., 2008. — № 82. — С. 244—248.
- Назарко А.Т. Міські агломерації в Україні: проблеми правової інституціоналізації // Актуальні проблеми держави і права. — 2011. — Вип. 61. — С. 144—150.
- Третяк А.М. Концептуальні засади землевпорядного планування розвитку міського землекористування в умовах децентралізації / А.М. Третяк // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. — 2015. — № 1. — С. 3—13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2015_1_3 (дата звернення: 16.01.2020).
- Безпалько Р.І. Основи землевпорядкування та землекористування / Р.І. Безпалько. — К.: Рута, 2005. — 72 с.
- Ступень М.Г. Використання земель населених пунктів / М.Г. Ступень. — Львів: Держ. агроун-т, 2000. — 359 с.
- Третяк А.М. Наукові основи землеустрою / А.М. Третяк. — К.: ТОВ "ЦЗРУ", 2002. — 342 с.
- Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15> (дата звернення: 16.01.2020).
- Місто // Українська мала енциклопедія: 16 кн.: у 8 т. / Проф. Є. Онацький. — Буенос-Айрес, 1961. — Т. 4, кн. VIII: Літери Ме. — С. 1002.
- Інституціональне забезпечення землекористування: теорія і практика: монографія / М.А. Хвесик, В.А. Голян. — К.: НАН України, 2006. — 160 с.

References:

- Kulynych, P.F. (2005), *Zemel'ni kodeksy USSR-URSR [USSR — USSR Land Codes]*, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
- The Verkhovna Rada of Ukraine (1990), "Land Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-3> (Accessed 15 January 2020).
- Novakovs'ka, I. O. and Il'iushchenko, Ye. I. (2014), "Urban land use efficiency", *Zemleustriy, kadastr i monitorynh zemel'*, vol. 3-4, pp. 118-123, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2014_3-4_16 (Accessed 16 January 2020).
- Tymofiiieva, S. B. Il'iashenko, Yu. H. and Nechiporuk, O. O. (2008), "To the question of the effectiveness of land use in the modern city", *Kommunalnoe hozyajstvo gorodov: nauchno-tehnicheskij sbornik*, vol. 82, pp. 244—248.

5. Nazarko, A.T. (2011), "Urban agglomerations in Ukraine: problems of legal institutionalization", *Urgent issues of the state and law*, vol. 61, 144—150.

6. Tretiak, A. M. (2015), "Conceptual principles of land management planning for urban land use under decentralization", *Zemleustriy, kadastr i monitorynh zemel'*, vol. 1, pp. 3—13, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2015_1_3 (Accessed 16 January 2020).

7. Bezpal'ko, R.I. (2005), *Osnovy zemlevporiadkuvannia ta zemlekorystuvannia [Fundamentals of Land Management and Land Use]*, Ruta, Kyiv, Ukraine.

8. Stupen', M.H. (2000), *Vykorystannia zemel' naselenykh punktiv [Land use of settlements]*, Derzhavnyj ahrouniversytet, L'viv, Ukraine.

9. Tretiak, A. M. (2002), *Naukovi osnovy zemleustroiu, [Scientific bases of land management]*, TOV "TsZRU" Kyiv, Ukraine.

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *Law "About land management"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15> (Accessed 16 January 2020).

11. Onats'kyj, Ye. (1961), *Misto [City]*, *Ukrains'ka mala entsyklopediia*, Buenos Aires, Argentina.

12. Khvesyk, M.A. and Holian, V.A. (2006), *Instytutsional'ne zabezpechennia zemlekorystuvannia: teoriia i praktyka [Institutional support for land use: theory and practice]*, NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2020 р.

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292